

9. MAGAN GELIN

- M. A. Liibaan Waman yacsil macruufa, macruuf ninkii u sameeya min geyri ahli, nimaan ahli u ahayn ninkii u suubiyaa; muraaqi ladiina laa yansilul caamili, wuxuu u caamil caamir habartiis waa dhuurwaay ee ninkii koriyay wixii uu la kulmuu la kulmaa, illeyn ammaano gelin ma lehe.
- Waxaa jiray hadda ka hor Soomaalida gudaheeda in laba nin nin baxshay, labana col ka dhexeeyana ay ahaayeen labadii nin hadduu bixiyay nimanka uu bixiyay iyo nimankii waa kala joogsadeen ninkii bixiyay hadal inuu dhibayuu wuxuu yiri: "Labadii hebel iyo hebel ahayd waa taan u bixiyay nimankaase labadii nin halla iigu tago oo halla si soo dhiibo bixin bixintii loo soo dhiibay, nin baa ugu soo hormaray, rag waaye ooguuto ah illeyn dadku hadday meel aadayaan ciidanaa la isku raacaa oo doqonta markaas iska baryi kara ninkii si fiican u marti geliyay oo lagu soo hormaray, bixintii la doonaayay ninkii hebel ahaa u soo dirsada waa la ogyahay ninkuna waa nin madaxa, rati sideed jira iyo afar haanyood oo botonyo ah, ardeeg ah iyo qaalin shan jir ayuu isku xariiriray oo wuxuu yiri waa bixintii lay bixiyay reeryadaa. Ayagoo wada bixintiisna wada yaa kii kale rag intuu u diruu ku yiri wuxuu yiri annigu kaligay baan ahaa, markii lay bixiyay nimankaa haatan socdaana waa niman ba'an si bixin badan aan ku helo ha iga daliigina birta ku bilaaba ka sii dhawaajiya markaad ka dhawaajisaan markaan ku dhaabacaadsado oo aan u habar wacdo ii daaya. Sidiibey yeeleen markii dadkii uu ka badiyay yaa wuxuu yiri annigu keligey baan ahaa ninkaasu bixin waa igu lahaa, ama lix, ama toddoba, ama siddeed intaad la'egthiin aniga nin haddii la ii dhigo inta kale bixintoodii yaan ninkii ku ku leeyahay. Nabad gala oo waan idin gudbinayaaye, ninkii intii Aad u tagteen bixintii aan dheeraa ha ii soo dhiibo. Waxay yireen waxaad noo yeelaysaa ninkii aan ka nimid ee Maxamed ahaa. Ninkii baa loo noqday oo wixii dhacaa loo sheegay dayaafad ayuu u dhigay siday barigay u yimideen ah ratti siddeed jir ah kiiyoo kale ah afartii haanood oo go'aaya oo kuwii oo kale ah qaalin shan jir aho nuugata ah oo tiiyoo kale ah yuu yuu isku soo xariiriyay oo uu yiri ninkii middii ka baaqatana waa taas siday aniga ila tahay waa taas ninkii hebel ahaa oo na bixiyay u geeya labadaa waa isku qolo ninna sidaa yeelay ninna sidaa yeelay ninkii baa loo geeyay siddeed haamood, laba siddeed jir, laba shan jir, raggii hore caynta oo qurxoon oo nabad galay. Ninkii waa hadlay oo wuxuu yiri rag haddaan ku tii iska bi'in lahaa u dhali ahayn yaa iga ba'aya haddaan ku tii fiicnayn lahaynna dha'deey faroole oo wax la fiicneeyo aan lahayn waa iga dhumaya. Sidaa weeye oo bixintii ninka la baxaaya nin nahal ah oo wax la bixiyo ayuu noqonyaa ninka, ninna wuxuu noqonayaa waxaan la bixiyo nimaan istaahil u ahayn, ninba nin lab qabe la baabi'inayo oo la dilayo yuu ku hagoogtay; adeerayaalow birta iga daaya ayuu yiri, waa looga daayey waa bixiyay, nabad gal buu yiri marka bixintaa baa noo dhaxaysa iyo abaalkeeda, asagoo ceel dhuraya oo wadaan ildhur ah ku dhuraya ayuu u soo ritay wadaan uu yiri, hebelow waa ninkii hebel ahaa wadaantiisa illeyn waa engegen tahay, ceelkana ciidan uguma jiro oo balaayo filan maayo wadaantii buu meel engegan kaga tuuray uu yiri hebel hebelkaaga ma ogiye oo biyaha haddaad xooggaaga ku cabdi kartid ku cab. Ninkii kor buu ka maqlay waa maqlaayaa shala bixiyay abaal gudra ma haayo haadoow kula diririray oo hilbikiisa haad baa cuni aanan kuu loogin yaa i habaaray oo hilbahaagu ka

dhacshay saay abaal mariis ma helin. Nimmaan nasiib lahayn nasabana aan ku diririraynin ayaa soo gelayo ragga la bixinayo ninkii bixiyay shallaaydaas buu ku jirabayaa haad baa i habaaray waxaa ku jaribay ninkaas inuu yiraahdo, hadduu wadaanta u mariyo oo u mariyo haad baa i habaaray ma dhihi lahayn haad baa i habaaray wuxuu ku yiri waa biyihii uu ka oomay kaasna sidaas baa haatan ka hor yaa lagu arkay. Adduun rag yaa u liita ayaa la yiri, ninka mark magan gelyadii la magan gelyay haddii loo soo mutay, ninkii magan gelyay u abaal marin waayey, amase dad lama kala ahaay, abaal maris waxaa lagu tacbaayoo kale adduunka ku tacbi waayey waa abalkii ma gute, adoogii ma sheegtana waa ninka nasabadiisiyyoo dhan ka tagay oo nasab kale sheegtay, baniiadanka isku dhexjirkiisu sidaas weeye waa middii haddaayeyto hadalkii ahay, ma maalbaa lagaa qaaday laguu kub iyo miisaanin, magan baa lagaa qaaday iyo midaad ku ceebowday, marti wuxuu kaa cunay iyo waxaad dahab ka dhigatay, magan ninkii laga qaado oo uu bariidin waayo naftiisana ma bariidin karo weliba Soomaalida naftooda siday ugu dhintaan iyo nasabkooda siday ugu dhintaan nasabka ayaa u daran siday ugu dhintaan oo walax uusan naftiisa u yeelin yuu nasabkiisa wax doorinaya, haddii laga qaado oo ay ku xummaan doonto nasaba ka bax weeyoo ninkaas saasaa ku dhacday waana iska celin waayey, naftiisa wuxuusan u yeelaynin ayuu nasabka u yeelaa Soomaali inta ay dhowrato magaca ayaa ugu daran magacuna wuxuu dhowraa inay xoogga maalka ku dhowraan iyo magaca iyo nasabka ku dhowraan oo ku daafacaan oo ku dhowraan xoogga waxay jecelyhiin magaca iyo nasabka inuu haraa, maalka haba iska dhaafo ee maxaa yeelay ninkii maal iskaa dhaafaa tol ka hare, tacbade inuu helo yey u dhowdahay, laakiin magaca haddii nasabku dhaafo intii ka dambeysa wax u soo haraya maba jiraan wax beri ku dhafay guulna aan noqonayn. Bal rag badan uu igala dhexeeyaaye hadalkii Cali Mudiirow waan kugu soo noqaye wakhtiga kala ee uu ii yimaadaba halla gaaro.

C. Mudiir Waxay yiraahdaan “Al-shahaama wanajasa ee khasaa’iril karaa’il” Afka Carbeed weeye hadalka uu Xaajigu hadda sheegaayey waxaa weeye bixinta iyo magangelyada dadka sharafta leh ayaa iska leh, ninka la’iilka ah ee uu Xaajigu ku noqnoqday waa ninka aan abaalkiisa gudan saas daraadeed waxaa ku yiraahdeen anoo wada aqonin gabaygaas; (ninkii barbaarshay bahal nool ama ka baxsha ama boqoy boqna gooy) hadalkaas dadkaa iiga roon ayaa fasiri doonahay laakiin saas buu ku yimid kolba nin la ii ma aha ayaa laga eed sheeganayey. Bal hadda Axmed Nuur gaadiisa ha inoo danbeeyo maxaa yeelay isagu waa mowjad ee Sheekh Abuu aan ku hor mariyo.

Sheekh Abuu Marka hore iga raali ahaada, waa kow. Waxa aan hadalkayga u hor marsanayaa waxaa waaye inta aan cajaladda dhamaanin ayaan doonayaa in aan hadlo oo hadhow odayaasha ay warkeyga wax ka dhaldhaliyaan bal aan u horreeyo mawduuca ah odayaasha dhaqdhaqaajo, maanta waxaynu ka hadlaynaa magan gelyo, magan gelin, magan gel eraygaa ah ayeynu ka hadlaynaa. Markaa anigu waxaan u arkayaa marka u horeeya la magan gal waxaan u qaybin lahaa saddex meelood oo waxaan oran lahaa la magan geli, waxa la magan gelyo oo

aan u arkaayo dad la magan geliyo xoolo la magan geliyo, dowlad ama tol la magan geliyo, innaga marka hore waxay noo ahayd qolo ama qabil ama reer la magan geliyo oo reer kale magan geliyo ayey inoo ahayd hora intaas iyo wixii odayaashu ku daraana. Waxaan kaloo u arkayaalaa magan geli ama magan gale, magan galaha anigu waxaan u arkayaalaa kow laga magan gal, dugaag, xoolihii dugaag bey ka magan galeen, oo dadkii dugaag buu ka magan galay, wixii shuush ahaa oo dhan baa laga magan galay, laga magan gal col oo waxa kan laga magan galay oo qofku looga magan galay, ama dowladda loogu magan galay meel kasta hallaga magan gal ee magan gal col, col baa laga magan galay, oo colku sidee baa looga magan galaa, waa tii odayaashu hadda ka sheekeynayeen. Laga magan gal roob, roob baa laga magan galay oo roob baa inuu duufaan kaymaha xushayoo, daadkoodii iyo duufaantoodii baa adduunyadii geddisoo sidii duufaantii waqooyi ka dhici jirtay oo kaleeto ama roobkii qalabad oo kaloo adduunyadii geddiyayoo dad ka magan galay, dadna ku baaba'ay waa laga magan galay, oo qofku wuxuu leeyahay roobkii Ilaahay waa naga magan galiyay, laga magan gal abaareed ayaa jira, waxaa laga magan galaa abaartii daba dheer iyo abaarii kale ee ka sii horreeyay, rabshadahoodii iyo dhibaatooyinkii kale ee ka sii horeeyay ee ay la yimaadeen abaartii ayaa laga magan galay laga magan gal dabeyleed ayaa laga magan galaa, oo dabeyl baa soo dhacaday oo duufaanno ah oo xagga badda iyo doonyaha iyo maraakiibta dabayl baa ku soo dhacaysa oo dabayshaas baa futo gedida baahbah ka dhigta oo diyaaradaha ruuxoodu wey dhibtaa duufaantaas, ama darbadahaayaa ayaa laga magan galaa, laga magan gal cudur, ama laga magan gal bushii labadaa ereyba waa la israaciyya shuushna waa la dhahaa Ilaahayow bay yiraahdeen shuushka cudur iyo sunbulaha colaadeed na dhaafi, taasna haddaan horay uga sii gudbo Qaybtii saddexaad ee aan u sii arkayey anigu waxaa weeye, la magan geli ama la magan gal oo waxaan la magan gelinayo labo ayey markaa noqonayaan wuxuu noqonayaa nin magantiisii bixiyay oo magantiisii wanaajiyaa oo u magan geliya sidii ay maganta ugu timid adayaasha siday uga sheekeynayeenba wuxuu noqonayaa mid magantiisii guta oo magan gelyadii ku baxa iyo nin magantii gudan waaya oo magan gelyadii ka soo bixi waxaa siduu Xaajiguba sheegay oo sidaas ku noqda nin xun oo noqda aalla gooy oo waa ninkii ku gabyay:

Ardada laguma daro tuug hadduu aalla gooy yahaye
Allee kama cabsado gaal hadduu uumilaay yahaye

Marka waxaan dib ugu noqnayaan sheeko nin la soo magan galay oo loo yimid oo niman ka soo magan galeen oo u yimaadeen qarnigii 17aad iyo kii 18aad ayaan moodayaa inuu ninkaas jiray sheekadu wey horreysaa ee ninkaasu wuxuu joogi jiray magaalada Xaabo la yiraahdo, waxaa la oran jiray Subey, wuxuu ahaan jiray nin taajir ah, wuxuu ahaan jiray ragga Hindiya wax u dhoofiya xoolaha uu u dhoifiyana uu ka keenana wuxuu geen jiray her wuxuu ahaa nin aad iyo aad u xoolobadan waa dadkii hore oo waxaa laga tirsadaa dadka ku abtirsadaa waxay ku abtirsadaan sagaal ayey ka ab tirsadaan. Oo waxaa u tegay illaa laba nin oo ka tagay dhuhub iyo gallaadi, waxay uga tageen, Subeyr waxaa lagu yaqaanay Cadownimo waa nin aad iyo aad u kibir badan dhinaca abtirsiiinada waxaad mooddaa

inay isku abtirsadaan ninka la yiraahdo Daahir Afqarshe, marka Subayr wuxuu sameeyay nimankii buu waraystay, nimankii markay u warrameen; xageed ka timaadeen buu yiri waxay yiraahdeen waxaynu ka nimid Dhuhub iyo Gallaadi, oo maxaad doonayseen? Dhibbaata na hayso, abaaraa nagu dhacay, oo xoolo doon baan nahay. Ma sidaas baa? Haa! Oo maxaad aniga iga doonaysaan? Nin xoolo leh baad tahay oo inaad na gacan qabtid ayaan kaa rabnaa Subayr wuxuu yiri nimankii goortuu dhegeystay qoslay oo wuxuu yiri; Gallaadi galladaydu ma gaarto. Nimankii markaas buu ku yiri socda oo gurigayga iigaaga taga, nin kibraani buu ahaa oo xoolaha iyo doomaha uu leeyahay haddaad maqashid aad yaabaysid wuxuuna ka mid ahaa magaalada Xaabo dadka u taliya, waana raggii dhisay magaalada Xaabo, qarnigii 17aad buuna ahaa markuu halkaa marayo, nimankii iyagoo luudaya oo liita oo baahi xun qaba, oo wixii islaan laga magan gelin jiray qaba oo say aradkoodii ugu noqdaanna aan haysan ayey nimankii ka tageen ayaagoo cagaha jiidaaya ayaa Subayr naagtisii aragtay. Markaas bey u yeertay waxay tiri, war nimankaas ii soo leexsha iyaduna waxay maqlaysay warkii Subayr ee ahaa gallaadi galladaydu ma gaahdo, naagtii waxay samaysay nimankii bey cunno siisay, dhar bay u goysay laba ratti ay wateen bey u rartay, marka nimankii way soo baxeen oo meeshoodii bey ku soo noqdeen. Waxbaa wadaa, wax baa wadee nimakii Subayr ahaa wuxuu soo raacay doon, wuxuu soo aaday dhulka kan Banaadir iyo Sawaaxil iyo Jigjiga, meelahaas baa waagii hore la aadi jiraye, markuu marayey garacad meesheedaas ayaa doonidiisu dalooshantay, xaawo maal isagoo qaawan buu doonidii ka degay; sheekadu siday naleedahay, subay iyo nin kale ayaa isa soo raacay, waxay lugeeyaanba waxay ba'an oo hoogaanba ayagoo qaaqaawan waxay socdaanba ayaantii dambe labadii nin oo reer meel ka furay oo oodaaya oo barwaqaqaysan ayaa subayr iyo ninkii kale ku soo tooseen waa la iswaraystayoo nimanku markaan inay liitaan baa la ogaaday oo magaciisii baa la weydiiyay Subayr baa la i yiraahdaa buu yiri, inteed degentahay, Xaabaan degganahay oo waa labadii nin oo ma Xaabaad degantahay? Haa! Ma Subayr baa, haa, waa Subayr. Labadii nin waa ordeen, xeraa la ooday oo ardaa baa la dhisay, markii ardaagii la dhisay baa ardaagii la geeyay dhar baa loo keenay oo aad baa nimankii loo sooriyay, si fiican ayaa loo galay inbilaa la hayey oo waa la baantay, markii la baantay oo ay baanteen ayaa maalintii dambeeto waxaa la yiri Subayr maxaa xoolo wuxuu ku yiri; waxaad i siisaan waxaan jicsi aan ka dhigto oo aan ku tago oo xagga xoolo waa ii jiraan, wax aan Xaabo aan ku tagno, Xaabadaa dhowr maalin iyo dhowr habeen ayaa loo lugaynayaa, waxaa dhacday. Ninkii la oran jiray Subayr, subaxii danbe markii la isa sagootinayey baa la isu sheegay oo la yiri, annagu waxaan nahay labadii nin ee aad ku oran jirtay; ‘Gallaadi galladaydu ma gaarto’, maanta meeshaad joogtana waa Gallaadi ogow baa la yiri, Subayrow meeshan waa Gallaadi taasna waa mid.

Sheeko kalaa dhacday oo waxay ahayd nin ina-Looti la oran jiray oo gabyaaga waaweyn ku jira oo aad iyo aad loo yaqaano oo odyaashu wada garanayaan ayaa waxay dhisteen baa la yiri magaalada qawli, marka magaalada qawi markay dhisteen marka qabiilkiisii baa magaalada dhisay oo qabil yar bey ahaayeen waa la isugu tahay oo waa la baaba'shay laga qabil oo waaweyn oo Soomaalidii hore ah ayuu dhex galay, labadii qabil ayana waa la dirireen oo dad bey ka laayeen qabilka

xagga waqooyi galbeed ka xiga waxay ka dileen laba nin xaggana waa laga laayey lil-looti marka wuxuu yiri; seen yeellaa, isaga iyo walaalkiisa ayaa is raacay, wuxuu yiri Ma'uud Cali Shire aan u tagno oo qof na magan gelinayo ma jiro oo aan Ma'uud Cali Shire aan ka ahayn; laba faras baa la kaxaystay waxaa la yiri arooryadii Max'uud Cali Shiri gurugiisa irridda hore muddaada hore aan joojinno, mar allaale iyo markuu waayo yiraahdo aan gabay bilowno, labada walaalo labaduba waa gabyaan lil.looti, Faarax lootaan la oran jiray oo Faarax looti waa istaagay faraska sidii baa la yeelay oo Max'uud Cali Shire gurugiisa irridda hore ayaa la istaajiyay, faraskiisii subaxii hore ayaa Max'uud Cali Shire labadii faras loo diyaariyay, labadii nin ninkii weynaa baa gabyaan ahaa oo hadalka buu ku liitaa oo waa kari waayey oo midkii yaraa oo Ismaaciil Looti la oran jiray ayaa istaagay oo wuxuu yiri:

“Boosaaso laga guurayay oo galangal weeyano
Nimankii guddoonka u lahaa baa gaday raggeedii
Udayrinnay oo soo guurnay waa tan geddeynii,
Geed toojahaan u arkay iyo galax qaboobaa
Max'uud Caliyow gacanta keen waa gadminadoode”

Max'uud Camiyow wax kastoynu kala qabnay maanta in aan na ammaan geliso ayaan kaa rabnaa, Max'uud Caligii buu u sheegaa, Max'uud Caliyow inkasta oo aan dad kaa rabnay oo aan marka hore kuu dhiibnay waxaynu kaa rabnaa in aad imaanta na ammaan geliso, Max'uud Cali meeshii buu amar ka bixiyay wuxuu yiri; hala magan geliyo. Horta sheegadu magan gelyada ma yara oo wey tiro badan tahay, waxaa la yiri nin aan ammaanadiisa bixin karin, Ilaah ma yaqaan ayey dhahaan Soomaalidu, hadalkii waan ku dhiiqday baan moodayaa oo saddex meeloodna waa u qaybiyay, anigu ujeedadu maaha inaan hadlo waxaan doonayey inaan odayaasha wax ka doondoono oo aan mud mudo, haddana waxaan u gudbinayaa Cali.

C. Mudir Maahmaahdan odayaasha ayaa fasiri doona ayaan soo xasuustay hadalkaagii, ninkii kibirka badnaa ee xoolaha badnaa, weer laq weerna waa kaa yeershaa, saas miyaa macnaheedu Wallaahi ma aqaan ma garanayo oo in ay saas ahayd baan u malaynayaa taas oo kale ayaa ku dhacday haddaba Sheekh Abuu ku soo dhawoow, mawduuciina waad la socotay waad mahadsantahay.

Sh. Abuu Bismilaahi Raxmaani Raxiim, Cali Mudirrow mahadsanid maanta oo bishu tahay 28/4/84. Waxaa laga hadlayaa mowduuca ah magan gelyo, magan gelyadu haddii aan wax ka taataabto, qofkii la magan geliyo ama magan gelyadu waxay la imaanaysaa ama qof dadkiisa tolkiisa ka soo magan galay oo tol kale u magan galay, aan ka bilaabo oo dadkiisa inuu dhibaato u geystay u maleeyaan qofka la iska nacay marka waa soo dhaafaa tilkiisa dad kale oo ka fog ayuu u tagaa magan gelyo ahaan, markaas wuxuu leeyahay; aniga dadkaas baan ka dhashay oo hadda idinka ayaan idin so magan galay. Magaaladaas uu galay qof buu dhibaatadiisa u sheeganayaa marka qofkaas ayaa magan siinaaya, haddii la magan geliyo oo waxaa loo dhisaa guri, bed iyo beer baa la siiyaa, waa la magan gelinayaa bedka waa guri loo dhisay, beerna waaba beer, gammaadna

waa loogu daraa, meeshaas waxaa ka dhisan saddex gamaas ama afar ama lix baa ka dhisan, gamaaskaas baa la geynaa waa la magan gelinayaa oo dadkii buu ka mid noqonayaa. Hadduu joogo laba sanno ama saddex sano uu joogo ninkii haddana gammaas ayaa loo dhisaa oo beer kale ayaa la siinayaa, taasna magan gelyada bey ka mid tahay, sida aan annaga u naqaan, bed iyo beer baa la siiyay gabarna waa loo doonaa oo waa lagu daraa wuxuu tirasanayaa dadkaas uu u yimid ee bedka iyo beerta iyo naagta siiyeen wuxuu kaloo dhahaa anigana halla iigu dab shito. waa magan gelyo Soomaalidu aad iyo aad bey u qimaysaa, meel kastoo ay joogto, magan gelyada ninkii beer la siiyay bed baa la siiyay oo gabar baa la siiyay, yacni taasna waa magan gelyada siday qiimo u leedahay. Kolka ninkii saas ahaa haddii gabadhii la siiyay uu caruur ka dhalo oo beertiisna uu tobanaayo tilkiina uu ku jiro gammaaskii ku dab shidanaayo oo dadkiisa u soo baxo ay u yimaadaan oo la yiraahdo qofkaas idinka ayuu idiin soo magan gelay ayaan maqalnay oo waad u guri dhisteen gabarna ku darteen tolkiina baa waxaas oo dhan sameeyay hadda qofkaas oo inaga tirsanaa oo tolkaaynana ahaa yaan u soconaa haddaba oday ma aha dadkiisa ha ahaadaano. Marka haddii uusan raaligiisa ahayan, sidi loo magan geliyay bay ahaanaysaa oo xataa dadkii uu dhalay ha ahaadeen isaga haddii uusan raaligiisa ahayn lama deynayn oo dadkaas ma raacaayo dadkii waa la marti qaadaa oo waxaa la leeyahay yacnii ninkaan maganteyna ayuu ku jiraa bed iyo beer iyo gabar baan siinay, hadda haddii uusan raaligiisa ahayn idiin daba kici maayo qofkaan, isaga ayaa la raali gelinayaa qofkaas maganta soo galay. haddii uu raaligiisa yahayna xaaskiisa iyo caruurtiisa iyo xoolihii laysugu tacbay iyo isaga dhammaantood dadkiisay raacayaan, waa la sii diraya oo si aada ayaa loo sagootinayaa. Marka magan gelyada aad bey u qiima badan tahay, laakiin qofka magantiisa la soo galay oo haddana magantiisa dadka hadhow looga baxsado runtii aad bey u xuntayah masiibo iyo magac xumo, maalintoo bey baxaysaa, qofkii oo magantiisa la soo galoo oo haddana magantiisa qofkii laga baxsado guudkiis isaga wax lagama guursado gamaaska uu ku jiro waa laga baxshaa, waa la xeeraa oo qolalkiisa iyo isaga iyo ilmihiiisa iyo naagtiiisa looma galo oo waa la xeeraa oo waa la gooyaa, haddii lacalla tolka uu qur'aan akhrisanayo looma tago ninkaas, waa la xeeraa oo loomaba tago qofkaas waa qofkii magantiis qof soo galay haddana laga baxsaday, ninkaas halla gooyo waa la gooynaa ninkaas oo waa la xeeraa. Magan gelyada aad bey u magac leedahay, marka qof cadow ah oo qof u soo magan galo nin oday baa dhibaato soo gaarsiiyay oo dhibaatuu ka soo cararaa dad buu u soo magan galay, odaygaas haddii uu qofka u yimaado in loola diriro odaygii si kastaba ha noqoto ee waa in xoogga la saaro in qofkaas magantaada soo galay loola duubto ayaa la rabaa, hadduu si kastaba uu cadow kuugu ahaan jiray oo haddana cadow kale ka soo magan galay ninkaas ma dilaysid ee yacni waad magan gelinaysaa, oo cadowga kale yaad ka daafacaysaa. Magan gelyaduna aad iyo aad bey u dheertayah bal aniguna hadda magan gelyada halkan baan ku joojinayaa nabad gelyo.

C. Mudiir

Sheekh Abuu Gammaas waa inaad fasirtaa.

Sh. Abuu

Waa yahay Cal Gammaas waxaa la yiraahdaa beledkaas la deggan yahay waxaa laga dhistaan gammaas, gammaas waxaa weeye dadka ka deggan

saddex qayb mise afar qayb, bey ka dhistaan gammaaska tol qabiilna maaha oo waa dad ururay, oo iskaashato oo, kale ah gammaaska wuxuu ku dhisan yahay gammaaskaan magac buu leeyahay oo waxaa la yiraa (Olefaay, maatare, diyeeshe) qofkii soo gala saddexdaas gammaas mid ka dooro ayaa la leeyahay, gammaaskaas baa gabar ku siinayo, oo guri ku siinayo oo aad la degaysaa, oo qaaraan la baxsanaysaa, markii jime tahay gammaaskaas beer baa soofaaya, waxaa beer u soofaayo gammaas baa la yiraahdaa oo qabiilna ma aha.

C. Mudiir Aw-Dahir Afqarshow kaalay bal adiguna qabso.

Aw-Daa. Cali Mudiir waad mahadsantahay. Maganteynu ka hadlaynay iyo magan gelyada meel walbana waa laga taabtay, inay Soomaalidu arrintaa ku dheertayahna waa la wada ogaaday anigu hadda waxaan ugu noqday ninka la magan galo ama ha noqdo nin guta arinkii laga doonayey amaba nin gudan waaya sida la sheegay ha noqdo ee kii wax magan galay baan anigu noqday, ninkaygan idiin sheekaynaya. Waxaa dhacday in aniga oo askari ah, oo askariga Ingiriiska waa laga baqan jirayoo waa meel dowladi joogta oo kala dhami yaa loo ictiqaadsanaan jiray anigoo fasax ah oo reerkeygii jooga in la qaaday geelii, markaasaa laba oday la igu daray oo dabadeed la ergeeyay, nin weyna markaa ma ahayn, markaasaa dabadeed geelii la qaaday la ii soo celiyay toddoba ma ahee intiisa kale, kolkaan damacay geelii in aan kaxeyyo oo qabdsiyo odayaalkiina ay i raacaa degmadii laga soo qaaday ayaa la ii tashaday oo la yiri ninka waa kan oo shirkii fadhiyee dabadeed xabbad halagu dhufto. Nin baa ogaaday, ninkii oo qaylinaya ayaa ii yimid, markaasuu dabadeedna gacanta i qabtay, waxaa kaloo ila joogay nin aan ilma adeernahay oo reerahaa isaguna la xidida oo aniga aawadeyda markaas guriga uga yimid labadaydii buu xagga geelii inoo dhaqaajiyay. Arrintii markaa waa fashilantay sidii la doonayey markaa in laygu dilo marka arintii la dhiiloobay oo dadka aanu warhaynin, annaguna ninka qaylinayaa ma ahee labadayduba aanan war hayanin, yaa meel yar oo kur ah, ayeynu joognaayoo sare u yar taagan oo doox ah nagahoreeyso bannaan dadkuna isagu soo baxay oo in gelimaad iyo waxbaa laga baqanayaa oo xoolaha meeshaa jooga ariga iyo awta aadan u malaynin wixii geela ahaana waa tageen oo dagaal weyn baa laga baqanayaa ayaa la yiri daabta waxaa taagan nin faras ah reerahayaguna waxay soo direen nin faras ah oo waxay yireen orod ninkii soo qaad, kolkaas baa dabadeed meeshii lagu yaacay, markaasaa la yiri, uu yiri war ninkii askariga ahaa iigu yeera nabad baan ogahaye, labadayna meel colkii barbarkiisa ah beynu marnay markaas baanu ninkii u tagnay, markaasuu yiri soo fuul faraska, waan ku qaadayaaye, war belo ma jirto oo geelii la keenyoo waa kanaa wuu joogaa, haddaanu soo kaxaynaynaa, adigu iska tag oo war gee, col weynihiiнаа halkii buu tuuranyahayoo waan arkaynaa, rag kale oo aanan arkeynin baa mindhaa nagu hareera ah oo fadhiya oo inoo soo dhuumanaya marka waa dooxooyin oo dhir iyo waxbey leedahay, waxaa aynu aragnay geed inoo jira shan tallaabo qiyastii qori hinqadle ah oo goos ah nin sita oo ninkii faraska ku joogay si bey ugu ciyaan dhabarka, markaas shaaruuq baan sitaa oo sidaa u dhisan bahalkii wiyisha laga samayn jiray, markaas baan faraskii kaga degtay oo sii jeeda shamuugiina waaba kala go'ay xoogaan ugu dhuftay, markaas buu faraskii sidaa isu

wareegeystay isaguna illeyn waa faras oo aan la bixinine shafay xabbadii waa dhacdaye meeshii Ilaahey naguma lihin, col weynihiiна waa soo dillaamay halkaa nalaga hor joogay ninkii aniga ii yimid imminkii hore kii faraska ku joogay oo waran miiran sidaa sidaa loo gelinayo markuu arkay oo aan warankiina Ilaahay weli ku dhufan weli waa nool yahay oo mar dambuu dhiman doonaaye aanu dhiman faraskiina, isagu bunduq buu haystaa anna bunduqii baan markaa qabsaday oo markaasaa war qorigayga isii ka dhacday, markaasaa faraskii saan isu wareegeystay markaasuu cidida gooyay ninkii kaleeto qoobka kaga dhuftay, markuu faraskii kufay uu arkay warmihii sidaa lagu lahaa, faraskiina la qabtayoo la cabbeeyay yuu yiri labadii nin dhintoo intii beerka isu riday, ninkii nimankaan la xididka ahaa, ayuu yiri yaan maydkooda la arkin oo waa gal galanayaa oo beerkuu u jiifaa ninkii, col weynihiiна waa la innagu soo daayey waa nala qabtay, faraskiina ninbaa fuulay oo markuu saf gooyay buu dabeedna ninkii riday oo jiisay oo lug ka jebiyay oo xamahii la baxsaday, farduhu ma durkaan hadduu xakamuhu ku jirin, meel buu geeyay markaasaa la soo qabsaday, col weynihii markaa wuxuu yiri nimankaan la dili maayo, dam ka dam! Dagaal baa dhacay oo aan xad lahayn rasaas la isku marinayo iyo budh la isku dhufanayo iyo dil iyo qaxar iyo belaadaa baa dhacday; Ilaahey uun nama dilin, marka meeshii raggu ka soo yaacayeen buur bey aheyd oo buurtii baa la inagu celiyay, nimankayagii markii hore ikhtiyaarka lahaa, markii waxaanu dhaceen waxaanba iska nahay niman la taxaabayoo kale, ikhtiyaarka iyo waxaan aad arkayso oo dhan waa ladnaanta marka aad ninka tahay, ama aad dagaalamayso ragga nala dagaalamayo la dagaal gala is oran mayno, waxaynu iska nahay wanana la wataa meel baa nala geeyay, qisadu waa ay badantahay, nimankii kalena markaa ninna faraska ku jooga ee aan labaduba ilma adeerka nahay, ee ninna reerahaan ka qabo, kan kalena waa ka qabaa oo markaa dabedeed isagu la taaban maayo dulcii, dee markaa waxay noqotay aniga, laba nin oo iga waaweyna way noqdeen habeenkii baa dabadeedna markka geelii badnaa aan laba nin u dhiibay oo reerihii la qabadsiiyay, markaas baa aniguna lay kiciyay oo la i yiri adigaa laguu danleeyahaye adiguna iska siibo, waxaan ahay culi moog, nin yar weligiis ha haweysanina, sow tii galabtan layna dhaatiray maaha oo hadhowna la leeyahay nimankii waa iska baxsadeen oo liidnimadaiii markii dambaan ogaaday, afar habeen oo dambe yaan ahaa maxbuus, oo gaar la iiga maraayey, ma aanan xirnayn laakiin rag dambe yaa hareeraha iga fadhiyay, dhowr goor oo la damcay in lay kala gooyo lagama sheekayn karaayo, dabadeedna warwarka ku noqnoqonmaayo, markaan afar habeen xirnaa baan habeenkii shanaad baxsaday, nuskii dambe oo raggi gaarka ahaa wada seexdeen kolkii caano iyo hilib ay ka dhergeen oo layrtaa qaboowi au soo dhacday yaa nimankii gaarka ahaa ee loo qaybiyay oo dhowr iyo labaatan ahaa gaarkii iska haleeyeen oo iska wada seexdeen markaas baan soo cararay, ragga gaarka ah iyo cadowgaan iyo meeshatan meesha aan u malaynayaaba ka sii daran libaaxa ururay ee aan ku gefaynin qorina ma sito oo maxbuusley baan ahay. Horta waxaan la yiraahdo magan, hadduu idiin soo galo wax allaale iyo wax aad kala hadlaan yuusan jirin, waayo waxan garanayaa markaas markii aan xidhnay ee gaarka la iga hayey laciifnimada aan ku jiray laciifnimada aan ku jiray iyo meelaha aan wad qarka u gaaray amase kii ku dilayey iska diyaar ah maxaa yeelay adigu nafta la mid maahide. Mid kaleeto nin yar

oo cil moog ah, weligiin ha tala gelinina habeenkii u horeeyay baa waxba jirin haddaan markii iska tago waxaan oo dhib ah ima soo gaareen marka xoolaha laga qaaday waa faraskii iyo qorigii laga qaaday ninka iyo toddoba geel ahoo aan reebay oo xaggaa maray aan u reebay oo markii dambe loo soo celin lahaa dilna ma jiro oo geelii badnaa dhiibnaye aroortii buu wuxuu u tegayaa raggii laga qaaday maslaxo baa markaa dhici lahayd markaa dabadeed anigu amar llaah baan ku noolaadaye waxaa idili lahaa talaxumadaydii oo aan raggii waaweynaa ee wax garanayey aan ku tala diiday, haddii taas oo akel llaah idinla kulmiyo ha isku labina ninka laacayo lacifka ah oo miskiinka ah nin yar weligiina talo ha gelininna, ninka warle ha ahaado waxba ma garanayo oo waa xil-moog, maalintaa tala xumdaydii dabadeedna amar llaah inaan ku noolaaday un baan garanayaa, nin weyn talada in la dhaafsiyaa waa mamnuuc, waxaanaan doonayey in aan intaa ku daro oo waa mahadsantihiin.

C. Mudiir Mawduucii weli waa inoo socdaa oo inta buu ka socon doonaa, ereygiin aan hadda fasiraynay waxaad mooddaa inuu xiriir la leeyahay ama uu yahayba qaxooti magangelyo ama qof ama ka badan bal hadda qaxootiguna sida uu u soo geli karo magangelyada mabba uu haysto inuu ka bedelan yahay, Cabdi Dhegaweyne ku soo dhawoow.

C. Dhega Cali Mudiirow mahadsanid. Qaxooti waxaa la yiraahdaa dad col ka soo cabsaday oo ka soo cararay cabsaday. magan gelyada, anigu sebenkii ina Cabdulle Xasan waxaa jiray dad col ahoo, dadku col buu ahaa ninka la qabtana isagoo nool lagu qabto Soomaalida xeerkeeda hore wuxuu ahaa inay rato yey qabiilkii uu ninkaasi ka dhashay bey mag ka qaadan jirtay oo ninkii kaga dooran jirtay, hadhowna wey sii deyn jireen oo xiriir baa ku dhex mari jiray, waxaa jiray wadankeenii laba qolo oo col ah oo isleyfa oo ninkaw ka dhigi jiray oo raggu kala dihaadsane nin la mai waayey ninkaas magaciisa Cigaal-fag-fariisay baa la oran jiray, in cishadii dambe nin ka cisan ah oo Cumar Gurey la yiraahdo, waxaa garanya Aw-Daahir Afqarshe, Xaaji Cumar Caybood ninka la oran jiray markii dambena inuu yiri, waryaa ninku xaggee idinka dilaa, dhankaa bidix buu innaka dilaa bey yiraahdeen, ninka yaarna waa laba legood oo bidix iyo midig waa isugu mid,aabihii waa noolyahay oo Caybood la yiraahdo, Cumar Max'udd baa la yiraahdaa, oo Cayboodh naanays buu ahaa, iasguna markii dambe waa soo Xajiyay oo Xaaji Gurey baa la yiraahdaa, midigiisa iyo bidixiisu waa isugu mid

... War labada lugood ku dhufo ninkii yaraa ee faraska ka tuuray warankana ku dhifo, dhaar bey igu tahay ninkii halkan iigu yimaada inaan nagna u gelin nagna ka tegin, ninkii buu la tegay, isaga oo dhaawac ah uuna aabihii u geeyay oo aabihii yiri llaahow maa lagaa qaado, haddii lagaa qaado waan ku dayrin lahaa gebigaaga, Cigaal wuxuu dhalay gabar raggayba diidday oo nin walba diiday waa baaniyeen waa dhaawaciyeen, markuu bogsadaybaa wixii taraq iyo xaxago loo taarayey intaa la siiyay baa gurigiisii lagu ceshay, galadiisii buu u tegay, Aabe tan sow rag badan ma ay diidin, haa! Ninka markii horena saan kuu galay oo adiga oo cigaal ah faraskii kaa tuuray oo ku dhaawacay, markii dambena nimankii intii oo nin ahaa aad ka qabatay oo godobkii la isku lahaa kuguu

tegi waaweyn nimaan ahayn lafahaaga wuu ka dhan yahay ee ninkaa ii doon awr buu raray oo aqalkeedii u dhameeyay oo wuxuu ku xaragoonayey u dhameeyay isagoo wada buu buu u geeyay uu ka quustay Xasan Xaaji marka calamkaa sow ma aragtaan nin Cigaal ka fadhiistay baa dhalay iyadoo wiil iyo gabar leh aan aan labadiiba arkay oo Xasan iyo Cambaro la yiraahdo ina Cabdulle Xasan yihin inuu in badan maqnaayoo ayuu adeerkii hostii yimid xoolo ka baxshay, isagii laba idaad uuna in badan ka maqnaa ina Cabdulle Xasan waagii dambe yimid ayuu wuxuu yimid dhulkiisii yuu wuxuu soo haybiyaba wiil ay u leedahay labadiisii caruur ahay midkood wiilkii dhabanka ku sidata yuu caruurtii u yimid oo wediiyay yaad tiihin, oo Ilma Cumar Gurey baan nahay oo gurigiinii waa kee oo waa kaa, inuu aqalkii galay iska baxasaday. Haddaba aniga intaas ayaan kaga baxayaa.

Salaad

Bal haddalladaan baan wax ka taataabanayaa, waa runtiis oo waxaad mooddaa inay waa ka jiraan, magan galyo, iyo magan gale iyo magan geliye; waa isla magantii, waa rutiis oo waa wax kala duwan. Magan gelyo waa magan gelyo, oo dhan bey ka socotaa, magan gale waa ninkii inta soo kacay nin magan galay oo magan gelyo lagu yihiin oo la yiri ninyahow magan geli isagu dabadeed ama ha magan geliyo ama ha magan gelin waayo sida oo Soomaalida u taqaan ninkaasu waa magan gale. Magan geliye waa nin adigu aad damacday isaguna aan isagu ku warsanin oo aad tiri ninkaan wax lagu taaban karaa ma jiraan oo aniguu magan ii yahay, oo wax maganteyda ka tilaabsan karaa ma jiraan taasna waa mid. Magan bixiye waa ninkii afar-boqol oo ruux inta la qabtay oo magan la' inta la qabtay ka dhex baxshay oo diiday oo loo mari waayey magan bixiye weeye. Marka magantu waa wax saas ah oo iska naxariis ah waa wax Soomaalidu aad iyo aad u texgelisaa, waxaa ka mid ah waxaa jiray Mudug nin ayaa soo galay ninku waa waagii Soomaalidu qabiil qabiil isu layn jirtay, yaa nin laba nin soo waday, labadii nin ninkii marka uu soo waday ayuu guri keenay; gurigii markuu keenay nin galab markey tahay buu wuxuu yiri, waryaa annagu wax ma inoo wadaa ninkaan hadduu ku raacayo na wadi ninkii kale buu wuxuu yiri iska tag laakiin anigu ninkaan inuu ii yimaado ma aha ee nin iga qaadi karaaya ma jiro, ninka ninkii waa keenay, waa war sheegay awaan ma jirtay uu xoolo siiyay yuu bixitimiay, yaa laba nin ka daba baxday ninkii oo isagii dhulkuna waa hawd waa fariistay waa loo taagtay waa loo taagtay ninkaan walaalkey baa dilay, maalintii baa labadoodii markii dhul dheer la maraayo yaa la iska seexseexday, markaasaa la kor yimid, markii la ogaaday in ay islaayeen baa xabbad dhag lagu siiyay. Waxaa jiray haddana nin haatan meeshaan jooga nin baa woxow ahay oo derikeynaa qoladooda anigu garan maayo, walaalkiisna waan aqaanay, marka labadii reer baa coloobay, hadday coloobeen kani waa la deggenaa, weligood ayagoo la deganaayeen, duulaankii xittaa la soo geli jireen, habeenkii dambe isagoo hurda yaa ninkii ay isku qolada yihin yaa intuu soo kacay ciddu markaa laba gandhood iyo laba iyo tobant wiilna waa qabaan oo xabbad laga dilay markii uu ku dhiftay dadkiisii taladii bey yimaadeen oo ninkaan si xun bey yeelen, afartan halaad oo geel jira ah iyo boqol halaad oo ninkii ah baan bixinaynaa bey yiraahdeen, buu yiri xoolahaan ha qaadanina ninkan saas wax yeelaya ee ninkaan dilayaan nin dhan ... ah buu dilay maalinkii dambe afartankii halaad baa la baxshay waxaa la yiri boqolkiina hadda ayaan

dhiibaynaa hayeh kiina waa iska joogaa waa soo sahay geelii iyo ayagii iyadoo shirka la haayo ayey yimaadeen qorigii buu xabbad ku rittay, shan ku rittay kii hadalka hayey oo naftiisa hadalka hayey buu intuu saa qoriga u qabsaday buu meeshaas ku dhiftay oo halkaas kala gooyay, waa kii markaa nin la oran jiray Axmed Yuusuf labadii qolo isku gubaayey uuna yahay isagu sooma noqon reerku haddii waxaan sameeyaba, marka waxaas baa Axmed Yuusuf laga hayaa marka saas baa Soomaalidu nimanka la deggan ama ninka ammaanada ah saas baa loo texgeliyaa, marka anigu intaas baan kaga baxaya.

C. Mudiir Xaaji Max'ed kaalay oo ku soo noqo.

X. Max. Mahadsanid Cali Mudiir. Waa yahay waxay ila tahay arrinta tan waxay taagantahay Gebe, gebo, waana arrin Soomaalidu xoog u saari jiray nin alla iyo ninkii xilkas ah markay la gudboonaato waxaa jirtay in nimaan reer Hargeysa ah isku dhow oo isku dalba ah haddana colaadi ka dhexayn jirtay Soomaalidii waxaan waxba ahayn yaa qolo col bixisay qolo kalena gashay qoladii wax gashay waa la laayey, ragna waa laga qabtay markii muddo la haayey raggii la qbqabtay yaa waxaa jirtay nin dhallinyaro ah oo ninkii qabtay bixiyay oo waagaas bir lama haysan oo hadda dowladuhu ku cabirtaan dadka waxaa wax ahaan jiray xarig xariggana waa la jari karaa isaguna maan ma laha daarka geela laga jeexo suunka yar yaa qoobka lagaga xiri jiray, labada lugood markaas buu ku qalali jiray ayada oo la gooyo ma aha e bahasha tan haan diirida la yiraahdoma haan kaafka la yiraado ee hadda dowladuhu ku xirtaan maxaa biista taasaa uga dhignayd, Soomalida sahan geel oo qoyan inatay kaga xeeraan labada lugood oo mar hadday ku qalasho hadal dambe ma jiro bir in lagu gooyo maahane maxbuuskeynana bir waa laga ilaalinyaa, haddii qofka gaarka ahi seexdo iyo haddii uu soo jeedo waa isugu mid waa yahay, nin dhaliyaro baa dabadeed waxaa loo qaybiyay gabar tima tidcan, hoolkaana waa lagu dhag siiyay, gabadhiisa ag jooga hal geel buu dabadeed ka xaajoodaa markii uu kor u baxaayo gabadhuna waa yugaab gabadhu waa gabar weynaatay oo xoogaa is yar dhaافتay, mindhaa ayaduna wax naag la yiraahdo oo dhan waa tii u saraysay oo xoogaa weynaatay wiilka duuliye xuur baa la yiraahdaayoo muddo markuu naxayey oo muddadii gabadhii ay sheekeysteen gabadhii waxay aragtay, waxa rag ka soo baxay inuu yahay ninkaan naaguhuna wey ilaalo badan yihiin kuwooda fiicane berigaas baa waxaa la keenay raggii isaga la midka ahaa ee la qabtay illeyn degmadu waxay ka godnaan jirtayn walba la yiri hebel baa haya ayaa xolo madax qur ah baa loo jaray halkaasay la sheekeysatayoo waxay tiri war hebel maxaa laguu furan waayey aniguba waan furanhayee, oo maxaa dhacay waa la maniyoo aabahay madaxii oo adeer qura ma lihi nin ragna mihi buu yiri, kolkaasay tiri wallahaa iyo aabbahaa iyo xoolaha iyo kuwaasi ha joogeen ee maxaad u tiri nin rag mihi, waa runtay oo waa lay furan lahaa haddaan nin rag ahay oo aan laga maarmi karaynин taasi meesha kuma jирто ayey tiri, hadalkii baa gabadhii qub wax ku yiraahdeen, mid bay dabadeed sidaa isu wada eegeen oo habeenkii dambe guri agtood baa laga cayaarayey markaasay tiri war na keen cayaartaasaan soo dhegaysanaynaaye, waa gabar bislaatay ee sow adigan xeran maaha buu yiri, war adiga bood-bood oo markaasay tiri ninyahow haddaan ku bixiyo aan kaa gooyo oo kaa gooyo xaringga ma i guursanaysaa, oo

mayaad ma'da ugu dartay buu yiri, maxay tiri rag ma jiro oo labadayada weeye oo mid wacad fura waa ka buuxaayaayoo, arintan maxaad ka leedahay, wacad buu maray, hadaad nafteydaba leedahay meel hakuula guurto waa yahay markaas buu ka dhaadhiciyay hadalkii iyo meesha ay degaan iyo guga dabadiis deyrta markey tahay oo halkaa dabadeed la isku dib hayaamo meel hebla reer hebel oo reer hebel hebel ka sii ah oo caynkaas ah oo ninka hebel la yiraahdo ayaa adeer ii ah gurigiisa halkaas ah ayaan jooga Jaamac Diiriye oo halkaas baa iigu imaanaysaa, hawraarsan iga guddoon, habeenkii dambe dabadeed waxay soo gashatay ku qalalay waxay soo xaaraataba markaas bey u timid dabadeed wuu guursaday, ninkiina wuxuu noqday nin naag lagu daray oo reer yeeshay, naagtiiina waxay noqotay naag ka sareysa, naagtiiina caan bey noqotay; beri dambaa dabadeed waxay ahaayeen dad hadal badan oo dhaha waryaa, waryii war kuwaan maxaad u guursan lahayd, wuxuu yiri gabayaal badan buu gabadhaa iyo bulshadii halkaa ahayd ka tiriay wuxuu yiri:

“Salka uma dhigaan keer masaaso afkii ladane
Qabowgii badnaan qarsanayne isku dhiga arrortii
Anigoo dhegta kale laacaya...”

Waa bahashan luqmadda ah isagii iyo gabadhiisii waxay noqdeen dad fiican oo mastuur ah, reerkoodiina wuu dhismay waxyaabahaas, waxyaabahaas oo miiran baa Soomaalida dhexdeeda ka dhici jiray. Haddaba Caliyow intaa yar yaan ka gaaray ee adilee waaye.

Waxaa jiray laba nin oo isfeeri jiray, labadaa nin ee isfeeri jiray waxay ahaayeen laba aad isku kulul oo midba abaanduule u yahay reerkiiisa ama qabiilkiisa, labada nin waxay isdoonaanba waxaa la yiri maalin maalmaha ka mid ah ayaa labadii midkood faraska jilibka u dhigay oo wuxuu damcay inuu meel xoogaa u tago inuu iska soo aariyo qaato oo dalxiis ahaan buu u tegay isagoo meeshii dalxiiska joogo oo faraskiisii iyo wixiisii ka maqanyahay ayuu wuxuu arkay ninkii kale ee uu dooni jiray oo hortiisa taagan oo faraskiisii fuushan wuu u yimid markuu meeshii ugu yimid wuu booday, markuu booday buu inuu ninkii cadowgiisii ahaa oo faraskiisii ku fuushan oo hubkiisii u dhan yahay oo ku soo socdo buu booday oo wuu cararay kii hadba meel buu tagey, hadba meel buu isku laabay wuxuu cararaba ninkii luugta ayaa laga qabtay, markuu qabtay buu ninkii cabaa day oo aad u dhawaaqay oo uu yiri war i magan geli walaalow i magan geli ninkii wuu dhegeystay inuu ninkaan baqay markaas buu intuu fiirshay buu ka tagey wuu magan geliyay oo ma fiirinin cadownimadoodii hore ma eegin, dhibaatadii dhextiilay wuu ka tegey oo faraskiisii buu iska fulay socoyey socoyay goortaas waxaa lagu burduq ayey ahayd wuu nagaanooday oo isagii isku noqday oo wax gocday oo la soo dhuftay uu tegay ninkii aad bixisay ee cadowgaadii ahaa ee muddada is goobi jirteen aad maanta magan gelisay haddii maanta sidaad u gashay anigu kuu geli lahaa, haddii maanta meeshaad ku qabatay kuugu qaban lahaa sidee buu kuu geli lahaa, bal adigalee is weydii, marka uu sidaas is weydiyyay ayaa waxay jawaabtiisu noqotay, Alleylehe ninku kua bixiyeen oo faraskiisii buu fulay oo wuxuu damcay inuu ninkii dib ugu noqdo oo gabalkii baa ku dhacday oo wuu gaari waayey ninkii laga guulaystay isagana hubkiisii buu doontay hadda yaa u dhowaan kara illeyn waa laba nin oo raga oo hub

isla sita oo markuu gabalkii ku dhacay buu reero kale u hoyday, marka maalintii buu faraskiisii fuulay, ma aqaan oo waxaan ka maqlay oday sagaashan jir ah oo odaayaashii hore ahaa, adigu gabaygaan waxaan qabtay ugu yaraan lix iyo kontonkii (56kii) isagu wuxuu ku tilmaamay inuu gabaygaan ku ciisa, ninkaan ka qabtay Cali-Booye-Sugul baa la oran jiray, wuxuu yiri: Goodimada faraskiisii buu sheegayaa:

Goodimada, Gatoonyada, gusiga saan u kala gooyay
Galoolada, Guduudada, sidaan meel uga guntay
Gabaaraadida good intaad gaadada u saaray
Garawgeyga yar yar kuwii i garan kaan gar qaban doono

Buu yiri, sidaas baan uga garaa buu yiri, anigu hadduu i garan lahaa inaan aniga maalin maalmaha ka mid ah darinta u gelin doono oo aan darintaa ugu dhici doonaa buu yiri, sidii uga qayliyeen oo uga cabaadaan; garan weyn da'yar kuwa i garan kaan ka garan hadduu i garanayo, maalin maalmaha ka mid ah waxaa la arkaa, aniguna inaan sidii oo kale aan u galaa, laakiin laakiin siduu ii geli doono ma garanayo buu yiri, anigu magan geliyay oo bixiyay laakiin isagu siduu ii geli doono ma garanayo, galayba aan soo xusuustay waa gabaygan, waxaa kaloon soo xusuustay Xaaigaa wuxuu ku fasiray, abaalka la galo oo qof laga galo, ammaanada qof loo dhiibto iyo magan gelyada, borobiyo waa isku mid, macnahaas anigu waan ayidsanahay, in la isku fasiray waxay dhahaan; Abaal nimaan gudin agoonse ahayn wax lagama galo, abaal nin galay oo agoonse ahayn wax looma dhiibto oo lama ammaan geliyo wax lama siiyo marka waxaan daba socday eray uu Xaaigu ku fasiray war ninka ammaanada bixiya waxaa kaleeto oo jira xagga dhinaca ammaanada qoladaan xeebareyda ah aad bey ugu kulul yihiin, waxaa jirta dadka badda ka shaqaysta, shabaag bay badda dhigtaan, salaadda wey ka kacaan habeenkii badday ka kaluumaystaan, waxay leedahay sawaab wax la yiraahdo Xaaigu inuu garanayaan u malaynaynaa oo waxay leedahay kaawiyod wax la yiraahdo oo lagu arko ayey leedahay, kiriirina waa leedahay, salaad walba meel baa la dhigtaa, salaaddii meeshii la dhigtay nin hadduu soo kaxaysto oo salaaddii u yimaado oo kala baxo, wuxuu salaaddii helo u gelay salaaddii haddaad adiga gurigaaga ka gurato waxaa la yiraahdaa ammaan ma bixiye oo ma magan geliyaa la yirahdaa oo waa lagu caayaa, oo waxaa la yiri sawaaduna waxay la mid tahay iyada laba habeen la hurday ku shaqeeyaan baa la yiri, waxaa la yiri orgiga iyo shobagu adigoo hurday kuu shaqeeyaan, orgiga adigoo hurduu kuu shaqeeyayoo iyo laba tiro ah saddex tiro ah isu dhex galo wuu horgeeyaa, waa irmaan halkaas bey waxarro iyo riyo ka dhalaan oo halkaas baa barwaqaqo ka dhacdaa sawaadana adigoo hurday daaqaan oo iska shaqeeyaan marka waxaa la yiri, ninkii aan ammaan gelinin sawaaddaas ammaan ma geliyaa la dhahaa waxaa kaloo qoladaas ay ammaanadu ugu badanyihii waxaa weeye, dhinaca dagaaladu waa ku yar yihiin magan gelyadu wey ku yartahay, oo magaalada dowlad baa ka dhisan oo boqor baa jira magaalada ayadaaba iska magan gelyo ah mar haddii magaalo la yiri macnaheedu wuxuu noqonayaa magan gelyo oo sidii baadiyo oo kale noqon mayso magaalada waa la deggan yahay, magaalada waa magal baa la yiri, oo magaalada ayadaaba magan gelyo ah, laakiin magan gely kalaa jira, magan gelyadaa waxaa weeye

doonyahaas marka la isku guro, caamadaada haddaad bedesho oo aad u calaamad bedesho oo nin wax ku dhiibto aad amaanadii bixin weydo amaanoo ma galaa la yiraahdaa oo amaanadiisii buu magan gelin waayey baa ka yiraahdaa nin wax ku dhiibtay oo ku yiri hinda wax iiga soo iibi oo alaabtaad u soo gadday aad ka kхиyaamaysay ammaano ma galay dhahaan, oo ninkaas ammaano ma galo oo ammaano looma dhiibto oo ammaano gelin la yiraahdaa, nin hadduu sir kuu sheesto aad sirtii ka faafisid, waxaa la yiraahdaa ayadana ammaane ma galo, ninkii qariyaana waxay yiraahdaan ninkan waa nin fiican oo ammaano waa loo dhiibban karaa, ammaano, ammaano ninka colaadda haysato ee la magan geliyo oo bes ma noqoto, ammaanada ammaano gelinta waxaa kale oo ah waddaadadu markey akhriyaan, oo marka shuush cudur laga baqaayo oo Ilaah la baryo oo roob doon la akhriyo oo culimadu duceeyaan oo ay sameeyaan wax la yiraahdo roob doon oo ducadaas dadka Ilaahay shuushka kaga shaafiyoo waxaa la yiraahdaa Sheekh hebel baa sanadkan duceeyay oo Ilaahay isaguu nagu magan gelyay oo magan gelyaa dhacda, oo toddobada magan gelyo ayaa la yiraahdaa, marka magan gelyadii ma noqonayso, dagaalka oo keliyi way ballaaranaysa matalan waxay noqonaysaa nin baa dukaan leh oo wax uu dhiibtay wuxuu ku yiri war alaabtan ammaanada ah ii sii haay, nin wixii loo dhiibtay buu canaayoo, amaanoo ma gale baa la yiraahdaa, ninkii bixiyayna waxaa la yiraahdaa ammaano gelye ayaa la yiraahdaa, toddobadii magan gelyo ayaan dib ugu noqday. Waan daar-daariyay, hadalkiina waan soo gaabinayaa, haddana waxaan ku celinayaa Xaaji Max'ed Liibaanow bal toddobada magan gelyo noo afsir.

M. Liibaan

Toddobada magan gelyo dadku waxay yiraahdaan waa toddobada qu'raanka ah ee (Inaa-acdheynaa) ka hooseysa, oo toddobadaas maa toddobada magan gelyo la yiraahdaa, magan gelyada waxay ugu tilmaameen haddii toddobadaas toddoba toddoba laga akhriyo oo middiiba toddoba laga akhriyo ee lagu tilmaamo walax wixii lagu tilmaamo waa kan la geyn, waa mariidka saddex saamoodlaha baa la yiraahdaa oo kale, toddobadaas baa middiiba toddoba laga akhriyaa, toddobada magan gelyo waa saas. Quraanka meesha uu u shuruudeysanayahay oo kala xig xiga oo waxba meel ku aaddiya yaa yaa isticmaalkooda yaqaan, laakiin waa saas toddobada magan gelyo ee laguu sheegayaa, waa toddobadaas minin gelyo iyo magan gelyo labaduba waa yiraahdaa, Minin gelyo gurigaa lagu akhrinayaa oo waa minin gelyo, gurigii la soo galo fadhibaas toddobadaa lagu akhrinayaa, magan gelyona waa yiraahdaan oo toddobadaas baa la akhrinayaa aasaa waxaa la leeyahay Ilaahay hanagu ammaansadi toddobadaa magan gelyo qur'aankaa Ilaahay ee toddobo toddobada ah ayaa ayaan magan galnay, magan gal waa Ilaah, waxa la magan gelayana waa kalaamkiisii nasal ahaa ee uu soo dejiyay maxaa yeelay qur'aanka ... ayuu yiri Ilaahay, Shifo caafimaad ah iyo raxmo addoomankeyga aan ugu naxriistay ayaan dejiyay buu yiri, saas weeye minin gelyada iyo magan gelyada, toddobada ahoo dadku ay yiraahdiin saas ku tilmaanta ay u baxsheen. Marxabba, waxaa kaleeto oo meesha ku jira dadkaan ku dhaqma arlada magan galyada inta la magan galaa waa uun Ilaah, waxaad magan gelayso waa Ilaah, oo xaqiqada waa saas, majaaliska shay banaan oo ah bannaan-shaha war Daahir caawa i magan geli, laakiin xaqiqada magan gelyada waxaa la warsanayaa waa Ilaah,

nimanka kan ee uu ku soo diray oo guriga kuuga bariyay, ama gacanta kuugu bariyay, ama dhoomaaashka kaa bariyay waa rasuul uu Ilaah adi kuu soo diray maahine xaqiiqadu waa Ilaah mucdhiga iyo macdhiga labaduba waa Ilaah, mucdhii kan wax bixiya waa Ilaah, munciga ahoo kaa reebayna waa Ilaah, sababtaas waxay ku dhacday col baa dhacay oo abaar baa dhacday, oo cudur baa dhacay muggaasaa adigu waxaad ictiqaadsatay maa abaartaan aaran lagu bedelo, maa colkaan nabad u bedesho, maa cudurkaan caafimaad bedelo yaa adigu ictiqaadsatay, kutaabkii la dhihi jiray culimo-aay yaa wuxuu yiri; (Maa sababu minal jahli) wax uu ka dhaafay jahlinimo lama arko, (man araada) ninkii doona, (an yuxdisu) inuu dogob siiyo qoomkaas waxa uu Ilaahay ka muujiyay waxaan ahayn inay ka muuqdaan ninkii doonaa kaasi waa kufaar, hayeh abaarta Ilaah baa keenaye quwadda uu ku bedelaayo aaway, cudurka Ilaah baa keenay quwadda uu ku bedelaayo aaway, colka waa masiibo uu Ilaahay keenay, haddaad adigu damacda wixii Ilaahay muujiyay waxaan ahayn inay meesha ka muuqdaan saas camal waa kufaar, magan gelyadu waa saas oo Ilaah maaha ee qof kale ku magan gelin karin sabab aa addoonka laga dhigi karaa, hadduu ku xumeyyo sababaa laga soo dhigay, oo wax sabab Ilaahay isaga ka soo muujiyaye xaqiiqada xumaantaas uu ku xumeyyay waa Ilaah hadduu ku fiicneeyana sabas baa Ilaahay ka soo dhigaye, xaqiiqada waxa ku fiicneeyay waa Ilaah, magan gelyadaan laguu sheegaayo ama nabad gelyada ama minin gelyada ama ammaano gelyada si kastaba ha u kala gedisnaato wuxu waa un Ilaahay mashiyadiisa wax aan ahayni kuma socdaan wax muuqda oo meeshaa ka muuqda waa wax Ilaahay ka muujiyay, haddaad istiraahdo waxaa waxaas la iigu yeeli waayey oo bani aadan ku gasho xaqiiqada jahligaagu mis ma aha ee waa murakas waa mid is kor-kor saaran bannaankaa intuu ka battay maha ee mid kaliya jahligaasu ma aha marka mawduucan waxay ila tahay wixii laga soo mari lahaaba inoo dhammaa midkii kaleeto ee inoogu xigi doona cajaladdiisa waa u gooni ha qaado ama yeysan qaadin.